

הצהרת נתניהו על סיפוח בקעת הירדן: צעד פוליטי חסר אחריות, שפוגע ביחסים עם ירדן

רועי קיבריק*

המאמר פורסם במעריב ב-16 בספטמבר 2019

בנימין נתניהו, העומד בראש ממשלת מעבר, הצהיר במהלך קמפיין הבחירות שלו כי יפעל, אם יבחרו בו, להחיל את הריבונות הישראלית על בקעת הירדן וצפון ים המלח, בתיאום מלא עם האמריקאים ועם תכנית השלום שלהם. ניתן להתווכח על התועלת הפוליטית של הצהרה זו, והאם היא משרתת את נתניהו במאמציו להיבחר שוב או דווקא פוגעת בהם, כאשר רבים בציבור, כולל בציבור מצביעיו, כבר לא לוקחים ברצינות את הבטחותיו השונות. אבל קשה להתווכח אם העובדה שהצהרה זו, אפילו ללא כל כוונה ליישם אותה, מסבה נזק לאינטרס הישראלי בזירה המדינית העולמית, ומעמיקה את המשבר עם ירדן.

גינויים רבים יצאו מיד נגד הצהרה זו, מצד הפלסטינים, מצד ערב הסעודית והליגה הערבית, מצד מדינות אירופה, ובקרב הקהילה היהודית באמריקה. הממשל האמריקאי נאלץ להצהיר כי הוא נאמן לעמדתו המסורתית בקשר לשטחים אלו. אולם, בולטת מכל ההצהרות הללו, שלעתים הן לא יותר מאשר "שחרור אוויר", היא תגובתה של ירדן. ירדן, שכנתנו הגדולה ממזרח, ששוכנת לאורכו של הגבול הארוך ביותר. ירדן, עמה חתם רבין על הסכם שלום ב-1994, ושכך הרחיק את החזית המזרחית של ישראל מבקעת הירדן אל צידה המזרחי של הממלכה ההאשמית הגובלת בעיראק. ירדן, אשר הסכם השלום עמה מהווה נכס אסטרטגי-ביטחוני-מדיני אדיר למדינת ישראל. את ירדן הזו, לא הזכיר נתניהו בנאומו. עמה הוא לא תיאם שום דבר, ולא ביקש לתאם דבר גם בהמשך. עבור ירדן, וביחוד עבור המלך עבדאללה, הצהרה זו היא עוד אצבע בעין, ועוד מכשול פוליטי.

היחסים עם ירדן נמצאים על מדרון חלקלק. בקושי התרוממנו מעט מאז המשבר עם המאבטח בשגרירות ב-2017 וסירוב ירדן להשיב את השגרירה של אייין, ואנו ממשיכים לפגוע ביחסים עם ירדן, ולהקשות על המלך הירדני לתמוך ולהגן על הסכם השלום עם ישראל אל מול הלחצים המגיעים מלמטה. אירועי האלימות החוזרים ונשנים סביב הר-הבית/אל-חראם א-שריף, מוסיפים אנרגיה כל פעם מחדש ללחץ המתמשך ברחוב הירדני. רק בחודש שעבר, בעקבות עוד סבב מתיחות סביב המקומות הקדושים בירושלים, המליץ הפרלמנט לממשלה הירדנית לבחון מחדש את הסכם השלום עם ישראל, לגרש את השגריר וייסברוד חזרה לישראל, ולקרוא לשגריר הירדני מישראל לשוב הביתה.

ומה ישראל עושה כדי להתמודד עם מגמות אלו? ראש ממשלת המעבר מצהיר כי הוא רוצה לפעול לסיפוח בקעת הירדן וצפון ים המלח, לסגת ממחויבותה של ישראל לפתרון שתי-המדינות, ובכך לצאת נגד העמדה הירדנית, האינטרסים הירדנים, ויכולתה של ירדן להתמודד עם התביעות הפלסטיניות. מדהימים הדיווחים על כך שראשי מערכת הביטחון – הרמטכ"ל וראש השב"כ – נאלצו להניע את נתניהו, כשעה לפני הצהרתו, מהכרזה על סיפוח מידי והחלת הריבונות בו במקום. מזל שיש מי שהאינטרסים של מדינת ישראל וביטחונה עדיין עומדים לנגד עיניהם.

באוקטובר לפני שנה, בעקבות לחצים שהגיעו מהרחוב, הודיעה ירדן כי בהתאם להסכם השלום, ולאחר 25 שנה, היא מתכננת להפסיק את החכרת השטחים החקלאיים באזור צופר ואי השלום/נהריים לחקלאים הישראליים. בהתאם להסכם נפתחה תקופה של שנה לקיום משא ומתן עם הירדנים כדי לבחון כיצד ניתן למנוע צעד זה, ולאפשר לחקלאים הישראליים להמשיך ולעבד את אדמותיהם. זה אינטרס ישראלי ברור. מה עושה נתניהו חודש לפני תום המועד? מצהיר על כוונתו לספח את בקעת הירדן וצפון ים המלח כדי לקושש עוד כמה קולות, ומקשה עוד יותר על הסיכוי להגיע עם הממלכה ההאשמית לסיכום אפשרי. שוב, נתניהו שם את הצרכים

* ד"ר רועי קיבריק הוא מנהל המחקרים של מכון חיתוים.

הפוליטיים שלו לפני האינטרסים של מדינת ישראל ואזרחיה. לא פלא שכמה ימים לאחר מכן הודיע חבר הקבינט השר שטייניץ, כי למעשה ויתרה ישראל על השטחים החקלאים, והיא תאלץ למצוא לחקלאים פתרון אחר.

חובה על מי שרוצה לדאוג לאינטרסים של מדינת ישראל לפעול לשיקום היחסים עם ירדן, לחיזוק הברית האסטרטגית איתה, ולקדם שינוי במגמות האנטי-נורמליזציה ברחוב הירדני. וניתן לעשות זאת. ניתן, אם רוצים לדאוג לאינטרס הישראלי, לנצל את ציון 25 השנים להסכם השלום שחל באוקטובר השנה, כדי לחזק את הסכם השלום, להוביל קמפיין ציבורי המציג את התועלות הרבות הצומחות ממנו לשני העמים, ולהדגיש כי הוא קריטי לביטחון והוא אינו מובן מאליו. ניתן, לקדם שיתוף פעולה סביב פרויקטים כלכליים ותשתיתיים משותפים – מפעלי מים ואנרגיה, איכות סביבה, אזורי תעסוקה ופיתוח תחבורה. ניתן, אם רוצים לדאוג לאינטרס הישראלי, להכיר בתפקידה של ירדן ביחס למקומות הקדושים בירושלים ולהקים מנגנון תיאום ושיתוף שיסייע בניהול המקום הנפיץ הזה ובמניעת התלקחות. ומעל כל אלה, זהו אינטרס ישראלי להכיר בזיקה המידית שיש לירדן לנושא הפלסטיני ולהימנע מהצהרות סיפוח שונות, שכוללות לעתים גם קריאה לפלסטינים למצוא את מקומם בירדן.